

תורתך שאלתי

עיון בפרשת השבוע בדרך שאלות ותשובות

גליון מס' 260 - לפרשת בראשית

שואלים על השולחן

שאלת פתיחה ללימוד משפחתי

וכל עֶשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח

הצמחים כבר נבראו ביום השלישי,

מדוע מעידה התורה בפרק ב'

שהעשב "טרם יצמח"?

הצמחים נבראו ביום השלישי, אך

הבריאה המתונה לבואו של

האדם, כדברי חז"ל: "מלמד

שיצאו דשאים ועמדו על פתח

קרקע, עד שבא אדם הראשון

וביקש עליהם רחמים וירדו

גשמים וצמחו. ללמדך שהקב"ה

מתאווה לתפלתן של צדיקים"

(חולין ס' ע"ב)

הרמב"ן מוסיף שביום השלישי

נברא הפוטנציאל הגולמי, אך

המשך צמיחת הבריאה

והתפתחותה נמסרו בידי האדם

ובמעשיו.

ר' זלמן סורוצקין מציין שהקב"ה

ייבש את האדמה לרווחת

הנבראים, ומכאן ואילך תלה את

פריחתה בגשם ובאחריות האדם.

נמצא שהצומח כבר נוצר, אך

חיוניותו המעשית המתונה

לתפילתו ולפעולתו של האדם.

מסקנות יישומיות לחיים:

1. **כוח התפילה.** השפעה קיים אך

נפתח רק כשאדם מתפלל עליה.

2. **שותפות ואחריות אישית.** כל

אחד מאיתנו שותף בבריאה.

תפקידנו להוציא מהכח לפועל את

הכוחות והכישורים שהופקדו בו.

וְהַנְחָשׁ... וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה

כיצד שוחח הנחש עם האשה?

* יש מפרשים שלפני החטא ניחן נחש

בדעת ובדיבור אנושי (אע"ז), או

שהקב"ה **פתח את פיו בנס**, כשם

שהאתון של בלעם פתחה את פיה

(חזקוני, רס"ג).

* **אור החיים** מבאר שאדם וחוה **ידעו**

את שפת החיות, ובה תקשרו עמו.

* **האברבנאל** מחדש שהנחש כלל לא

פצה את פיו. שיחתו היתה "שפת

מעשים". הוא טיפס על העץ, נגע בו

ואכל ללא פגע, ובכך **"שידר" לאשה,**

שאין במעשה סכנת מוות.

וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה

מדוע שינה את שם אשתו ל'חַוָּה'?

לאחר שבתחילה קרא לה 'אִשָּׁה'?

* **רד"ק:** כשנבראה נקראה בשם כללי

'אִשָּׁה'. לאחר החטא התחדש בהם

כח ההולדה, ובהתאם שינה שמה.

* **כלי יקר:** לפני החטא נקראה 'חַוָּה',

ולאחר שגרמה מיתה לדורות הוחלף

שמה ל'חַוָּה' מלשון 'חַוָּיָא' (נחש

בארמית), ולא קראה נחש ממש,

כדי שיישאר רושם משמה הראשון

(בהחלפת י' ב-ו').

השאלות והתשובות מתוך ספרי

'תורתך שאלתי' לימוד פרשיות

התורה בדרך שאלות ותשובות

הגליון מוקדש

לע"נ ר' יהודה אריה

ב"ר הרה"ג אברהם זללה"ה

וּלְמַקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים (א, י)

מדוע קרא הכתוב למקווה המים

'יַמִּים' בלשון רבים, ולא יַם, ביחיד?

* **האבן עזרא** מבאר שעל פני תבל

פרוסים ימות רבים, ולכל חבל ארץ

יום יש אופי, תכונה ושם ייחודי. **לשון**

הרבים כוללת את כל הימות בעולם.

* **הרמב"ן** מחדש ש"יַמִּים" הוא חיבור

של שתי מילים: **'יַם מַיִם'**, קרקעית

המקווה נקראת "ים" (כנאמר: **"כַּמַּיִם**

לַיָּם מְכַסִּים"), והשם "יַמִּים" **מלמד**

על כלי שלם ומלא, אגן גדוש במים.

בְּיוֹם אָכְלָהּ מִפִּמּוֹ מוֹת תָּמוּת

מדוע אדם הראשון לא מת באותו יום

ממש, אלא זכה לחיות עוד 930 שנה?

רבותינו האירו זאת בכמה נתיבים:

חשבונו של עולם

יומו של הקב"ה הוא אלף שנים ("כי

אלף שנים בעיניך כיום אתמול"),

ואדם נפטר לפני שמלאו לו אלף

שנים, ביומו של הקב"ה (פסיקתא)

שינוי המהות

אין הכוונה למיתה מיידית, אלא שה'

גזר עליו מיתה במועד קרוב יותר,

וגופו החל להיחלש ולדעוך לקראת

קצו (רמב"ן ורד"ק).

עומק רוחני

אזהרת הקב"ה מוסבת על הנשמה,

מדובר במיתה רוחנית, ולא במיתה

גשמית. (מלבי"ם)

כוחה של תשובה

האבן עזרא ביאר שנגזרה עליו כליה

אך הוא שב בתשובה.

ותוצא... דנשא עשב מזריע זרע למינהו

חז"ל במסכת חולין (דף ס ע"א) מאירים רובד נוסף במעשה הבריאה: כשהורה הקב"ה לאילנות לצאת "למינהו", נשאו הדשאים קל וחומר בעצמם ואמרו: ומה אילנות שאין דרכם לצאת בעירבוביא נאמר בהם "למינהו", אנו שדרכנו בעירבוביא על אחת כמה וכמה. מיד יצא כל אחד ואחד למינו.

לקח מוסרי חשוב למד מכאן ה'סבא מסלבודקא'. כשביקש למסור שיחת מוסר בהיכל הישיבה, נדחקו תלמידיו בהתלהבות וצבאו זה על זה כדי לקרב עצמם לרבם ולשמוע את דבריו. הנהגה זו לא נעמה לרוחו. הוא פנה לתלמידיו בתוכחת אהבה, ואמר: הביטו בדשאים, על אף שטבעם לצמוח בעירבוב, עצרו ועשו מקום זה לזה מתוך שמירה קפדנית על הגבולות. ומכאן ק"ו: אם צמחים נזהרו שלא להסיג גבול, על אחת כמה וכמה שחובה עלינו להיזהר בכבוד הזולת ובמרחבו, ולא לדחוק את רגלי חברנו, גם לא לשם התעלות ושאיפה של קדושה. התחשבות וסדר אינם חולשה, אלא יסוד הבריאה.

ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל (ד, ח)

מדוע הדגישה התורה את מיקום המפגש?

* הרמב"ן והרד"ק מבארים שקין המתין לשעת כושר הרחק מעיני אביו ואמו, כדי לבצע את תכניתו באין מפריע.

* ה'בכור שור' ו'אור החיים' מדגישים שקין פעל מול הבל בערמה ויצר אווירת "פיוס וידידות" ופיתה אותו להגיע למקום שבו חי וידע היכן ניתן להפילו במפתיע. בעת שהיו בשדה קין ניצל את היסח הדעת של הבל והרג אותו.

שבת שלום ומבורך

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל (ב, ו)

כיצד ראתה חוה שהעץ "טוב למאכל" עוד בטרם טעמה ממנו? והרי טעם אינו ניכר במראה העיניים?

* חזקוני משנה סדר המילים. תחילה 'ותקח מפרין ותאכל', ורק לאחר שטעמה ונוכחה לדעת שהפרי ערב לחיך, התברר לה ש'טוב העץ למאכל'. ומתוך שכנוע פנימי, נתנה מהפרי "גם לאישה עמה ויאכל".

* הר"ן מבאר שלפי חוקי הטבע, צמחי רעל המכילים סם מוות ניחנים לרוב בריח דוחה ובטעם מר, כאות אזהרה לאדם. כשהתקרבה חוה לעץ, עלה באפה ריח ניחוח מתוק וערב. מכך הסיקה בהגיגה: שאילו היה הפרי ממית, לא היה ריחו כה משובח. מתוך חוש הריח השתכנעה ש'טוב העץ למאכל'. היא טעתה שהעדיפה את מסקנת חושיה והגיגה האנושי על פני הציווי האלוקי המפורש.

וידע קין... ויהי בנה עיר (ד, יז)

מדוע בחר קין, (שנזכר עליו לנדוד), לבנות עיר?

* בבניית העיר ביקש קין לצמוח מתוך השבר. רבותינו נחלקו כיצד להסביר את מעשיו:

* האברבנאל ורש"י הירש מסבירים שבעקבות קללת האדמה, נותק קין מעבודת השדה ופנה ליצירה אנושית שאינה תלויה בקרקע. כשנולד בנו הראשון ראה צורך לבסס את עתידו והחליט לבנות עיר, שבמהותה תלושה מהקרקע, מהחקלאות, ותושביה מתפרנסים ממעשי בני האדם.

* המלבי"ם מסביר שלאחר שרצח את הבל, ביקש לתקן את הנורמה החברתית שרמס, וכינס את בני האדם למסגרת חוקים וערבות הדדית. הוא קרא לעיר 'חנוך', בציפיה שבנו ישלים את התיקון.

* ה'כתב והקבלה' והנצי"ב מוולוז'ין מוסיפים שקין ייסד לראשונה מתחם יישוב מוגן, כדי לחלץ את האנשים מחיי הפקרות של נדודים, לחיי סדר ובנין.

כמה פעמים הבטחת לעצמך: 'השנה אלמד את הפרשה'?

השנה לא נשארים עם ההבטחה

מתחילים מ'בראשית'

הזמנים עפשי

והספרים בדרך אליכם

ספרי 'תורתך שאלתי' הופכים את החלום למציאות

השנה, הפרשה נפתחת בפניך בשיטה ייחודית

בכל פסוק שאלות ועליות מגוון תשובות מגדולי המפרשים

הפוך את לימוד הפרשה לחוויה מרתקת